www.edcbmj.ir e-ISSN: 2345-5284

Education Strategies in Medical Sciences (ESMS)

Journal homepage: www.edcbmj.ir/en e-ISSN: 2345-5284

Baqiyatallah University of Medical Sciences

Evaluation Of the Level of Satisfaction with The Medical Departments (Major and Minor) And the Level of Feeling of Mastery of Clinical Skills and The Relationship Between the Level of Satisfaction of Interns of The Quality of Clinical Education with the Feeling of Mastery of Clinical Skills

Azizollah Mojahed [1], Mohammadreza Bahr Aseman[2], Behzad Rigi Kouteh [3*], Javid Dehghan Haghighi[4]

[1] Assistant Professor of Clinical Psychology, School of Medicine, Health Promotion Research Center, Zahedan University of Medical Sciences, Zahedan, Iran

[2]. General Practitioner, Zahedan University of Medical Sciences, Zahedan, Iran

[3]. Assistant Professor, Children and Adolescents Health Research Center, Resistant Tuberculosis Institute, department of clinical psychology, School of Medicine, Zahedan University of Medical Sciences, Zahedan, Iran.

[4].Assistant Professor, Children and Adolescents Health Research Center, Resistant Tuberculosis Institute, department of clinical psychology, School of Medicine, Zahedan University of Medical Sciences, Zahedan, Iran.

**Corresponding author: Behzad Rigi Kouteh, Assistant Professor, Children and Adolescents Health Research Center, Resistant Tuberculosis Institute, department of clinical psychology, School of Medicine, Zahedan University of Medical Sciences, Zahedan, Iran. E-mail: Brkpsycho1988@gmail.com*

Article Info

Keywords *Satisfaction, Clinical Education, Clinical Skills*

Abstract

Introduction: Satisfaction is one of the most effective dimensions in clinical education. The aim of this study was to investigate the level of satisfaction with the medical departments and the feeling of mastery over clinical skills and the relationship between the level of satisfaction and the feeling of mastery.

Methods: The present study is descriptive-analytical. The medical internship students of Zahedan University of Medical Sciences, who were at the end of the internship, formed the community and using the available sampling method, 80 students were selected as a sample. The research instruments were the Clinical Medical Interns Satisfaction Questionnaire and the Medical Interns' Mastery Questionnaire on Clinical Skills and Demographic Information. Data were analyzed using SPSS-22 software.

Results: 24 subjects were male students (30%) and 56 female students (70%). The highest level of satisfaction in the internal medicine department is related to the pediatric ward with 30% and the lowest level of satisfaction is related to the surgical ward with 41.3%. At the level of average satisfaction, the domestic sector is 58.8%. The lowest level of satisfaction with minor sections is related to the infectious section with 48.8%. Participants rated their mastery of skills as moderate. There was little mastery of natural childbirth skills. The highest level of mastery was nasal-gastric tube skills. There was no significant relationship between satisfaction and feeling of dominance (P = 0/825).

Conclusion: The results emphasize the need to pay attention to internship training, shortcomings, interns' demands and their capabilities..

Copyright © 2020, Education Strategies in Medical Sciences (ESMS). This is an open-access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License (http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/) which permits copy and redistribute the material just in noncommercial usages, provided the original work is properly cited.

[Downloaded from edcbmj.ir on 2026-11-26]

مجله راهبردهای آموزش در علوم پزشکی
دوره ۱۸، شماره ۶، ۱۴۰۴
صفحات: ۶۵-۷۳

بررسی سطح رضایتمندی از بخش های درمانی (ماژور و مینور) و میزان احساس تسلط بر مهارت های بالینی و ارتباط بین سطح رضایت مندی دانشجویان دوره اینترنی از کیفیت آموزش بالینی با احساس تسلط بر مهارت های بالینی

عزیز الله مجاهد [۱]، محمد رضا عسکری بهراسمان [۲]، کتر بهزاد ریگی کوته [۳]، جاوید دهقان حقیقی [۴]

[۱] عضو هیئت علمی، مرکز تحقیقات ارتقای سلامت، گروه روانشناسی بالینی، دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی زاهدان، زاهدان، ایران
[۲] پزشک عمومی، دانشگاه علوم پزشکی زاهدان، زاهدان، ایران.
[۳] عضو هیئت علمی، مرکز تحقیقات سلامت کودکان و نوجوانان، پژوهشکده سل مقاوم به درمان، گروه روانشناسی بالینی، دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی زاهدان، زاهدان، ایران
[۴] عضو هیئت علمی، گروه پزشکی اجتماعی، دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی زاهدان، زاهدان، ایران.

* نویسنده مسوول: بهزاد ریگی کوته، استادیار و عضو هیئت علمی، مرکز تحقیقات ارتقای سلامت، گروه روانشناسی بالینی، دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی زاهدان، زاهدان، ایران شماره تماس ۰۹۱۵۷۳۰۳۹۱۴،
ایمیل: Brkpsycho1988@gmail.com

چکیده

مقدمه: رضایتمندی از مهمترین ابعاد تاثیرگذار در آموزش بالینی است. این مطالعه با هدف بررسی سطح رضایتمندی از بخش‌های درمانی و احساس تسلط بر مهارت‌های بالینی و ارتباط بین سطح رضایتمندی با احساس تسلط طراحی شد.

روش‌ها: مطالعه حاضر توصیفی- تحلیلی است. دانشجویان دوره کارورزی رشته پزشکی دانشگاه علوم پزشکی زاهدان که در پایان دوره اینترنی قرار داشتند، جامعه را تشکیل دادند و با استفاده از روش نمونه گیری در دسترس، ۸۰ دانشجو به عنوان نمونه انتخاب شدند. ابزار پژوهش، پرسشنامه میزان رضایتمندی کارورزان بالینی پزشکی، پرسشنامه تسلط کارورزان رشته پزشکی بر مهارت های بالینی و اطلاعات جمعیت شناختی بود. داده‌ها با استفاده از نرم افزار SPSS-22 تجزیه و تحلیل شدند.

یافته‌ها: ۲۴ نفر از آزمودنی‌های پژوهش را دانشجوی پسر (۳۰ درصد) و ۵۶ نفر را دانشجویان دختر (۷۰ درصد) تشکیل دادند. بیشترین میزان رضایتمندی در بخش های ماژور داخلی مربوط به بخش اطفال با ۳۰ ٪ بوده و کمترین سطح رضایتمندی مربوط به بخش جراحی با ۴۱/۳ ٪ است. در سطح رضایتمندی متوسط، بخش داخلی با ۵۸ /۸ ٪ است. کمترین میزان رضایتمندی از بخش‌های مینور مربوط به بخش عفونی با ۴۸ /۸ ٪ است. شرکت‌کننده‌ها، میزان تسلط خود بر مهارت‌ها را متوسط ارزیابی کردند. میزان تسلط کم در مهارت زایمان طبیعی بود. بیشترین میزان تسلط، مهارت لوله بینی – معده بود. بین رضایتمندی و احساس تسلط ارتباط معناداری مشاهده نشد (P=/۸۲۵).

نتیجه‌گیری: نتایج بر ضرورت توجه به آموزش دوره کارورزی، کاستی ها، خواسته‌های کارورزان و توانمندی آنان تاکید دارد.

واژگان کلیدی: رضایتمندی، آموزش بالینی، مهارت‌های بالینی

[Downloaded from edcbmj.ir on 2026-11-26]

مقدمه

پویایی علم پزشکی که از زمره مهم ترین بخش های علم در دنیای امروز محسوب می شود، اهمیت کار یک پزشک و بالتبع آن، شیوه آموزش پزشکی (Medical Education) را حائز اهمیت می سازد [۱]. آموزش پزشکی یک روند پویایی است که در آن دانشجویان با حضور در کنار تخت، تجربه می یابند و با اساتید و محیط تعامل می کنند تا مفاهیم آموخته شده را در عمل به کار گیرند. اگر آموزش نتواند شرایط مناسب یادگیری را فراهم کند، هیچ گونه امکانی برای پرورش مهارت های بالینی (Clinical Skills) وجود ندارد [۲]. آموزش بالینی (Clinical education) در واقع قلب آموزش حرفه ای است. دیدگاه دانشجویان رشته های بهداشت و درمان به عنوان صاحبان اصلی فرایند یاددهی – یادگیری (Teaching-learning Process)، از عوامل موثر بر روند آموزش بالینی است و ارزیابی مداوم رضایت دانشجویان، بخش اساسی از خدمات آموزش بالینی ارایه شده توسط دانشگاه ها به منظور غلبه بر موانع آموزش بالینی است [۳]. آموزش بالینی همچنین یک دوره مهم در آموزش پزشکی به حساب می آید و دانشجویان تقریبا نیمی از اوقات آموزشی خود را در کلینیک ها و بیمارستان های آموزشی می گذارنند و آن دسته از تجربیات بالینی که دانش آموزان پزشکی را راضی می کنند، با ادبیات موجود در حرفه مراقبت های بهداشتی سازگار است که رضایت دانشجویان پزشکی را تحت تاثیر قرار می دهد [۴]. یک محیط یادگیری بالینی و حمایتی در تامین نتایج مثبت یادگیری و آموزش از اهمیت بالایی برخوردار است و مربیان یادگیری می توانند با بهره گیری از این محیط، زمینه را برای توسعه و حفظ آموزش بالینی باکیفیت و ارتقاء یک فضای یادگیری بالینی مثبت دانشجو محور به کار گیرند [۵]. رضایت از تجربه به دست آمده در محیط های بالینی به ویژه برای دانشجویان سال اول و تازه کار بسیار مهم است و به طور قابل توجهی در توسعه مهارت ها و مهارت های بالینی اساسی کمک می کند و این تجربه مستلزم رضایت بیشتر در نیازهای آموزشی دانشجویان است [۶]. از آنجاییکه دانشجویان، عنصر اساسی و یک گیرنده اصلی آموزش عالی هستند، نظرات آنها در نظارت بر کیفیت دانشگاه در سراسر جهان جهت شناسایی مشکلات آموزش بالینی ضروری است [۷]. در واقع، بازخوردی که دانشجویان نسبت به فرایند آموزش بالینی دارند، شاخص مهمی در کیفیت یادگیری و آموزش است و یادگیری همواره با رضایت دانشجویان همراه بوده است [۸]. به گفته روانشناسان آموزشی، رضایت دانشجویان باعث افزایش اعتماد به نفس و در نتیجه رشد مهارت ها و کسب دانش می شود [۹]. پیشرفت و رضایت دانشجویان از مهمترین نتایج یادگیری هستند و شاخص های کلیدی موفقیت آموزشی محسوب می شود. براساس دیدگاه شناختی – اجتماعی، باورها و انتظاراتی که منجر به رضایت از فرایند آموزش می شود، زمینه را برای خودکارامدی و تسلط بر مفاهیم فراهم می کند [۱۰]. در واقع، درک دانشجویان از فرایند آموزش و کلاس، با تسلط یافتن و موفقیت تحصیلی رابطه مثبتی دارد و بررسی گرایش های انگیزشی نیز گویای این مسئله است که موفقیت در گرو چنین رضایتی از فرایند آموزش است [۱۱]. در دانشجویان پزشکی بررسی میزان رضایت و عدم رضایت دانشجویان از بخش های آموزشی همواره مهم است. در مطالعه زمان زاد، معزی و شیرزاد [۱]، میزان عدم رضایت از بخش های مینور و ماژور متوسط تا بالا گزارش شد. براساس این مطالعه، در بخش های ماژور داخلی، دانشجویان از عدم توجه کافی به راندهای آموزشی، درمانگاه های سرپایی و کلاس های تئوری ناراضی هستند. نارضایتی بالا از بخش زنان، مسمومیت ها و اورولوژی بوده است . در بخش های ماژور داخلی عدم توجه کافی به راندهای آموزشی، درمانگاه های سرپایی و کلاس های تئوری از موضوعاتی هستند که دانشجویان نارضایتی خود را از آنها ابراز نمودند و به صورت کلی در بحث رضایتمندی دانشجویان از آموزش دوران بالینی نشان از رضایت مندی بالا از دورس یک ماه (مینور) به طور کلی بیشتر از دروس چند ماهه (ماژور) است که این مسئله در محدود بودن مطالب آموزشی، تعداد اساتید و زمان ارائه آنها است و میزان سرگردانی در بخش های ماژور و اتلاف وقت باعث نارضایتی می گردد [۱۲].

در مقابل با توجه به اینکه آموزش پزشکی برای بسیاری از دانشجویان پزشکی استرس آور است، درک دانشجویان از محیط یادگیری بر نیازهای اساسی روانشناختی آنها نظیر انگیزش، تاب آوری (Resilience) و کفایت بالینی (Clinical Adequacy) تاثیر گذار است و هنگامیکه

[Downloaded from edcbmj.ir on 2026-11-26]

دانشـــجویان پزشـــکی محیط یادگیری خود را به عنوان حامی نیازهای اساسی خود درک می کنند، این مسئله با افزایش بهزیستی روانشناختی همراه است. در واقع رضایت از آموزش با افزایش تاب آوری و شـایسـتگی همراه اسـت [۱۳]. از آنجاییکه همواره کیفیت آموزشـی یکی از عوامل بسـیار مهم و تاثیرگذار در میزان یادگیری افراد می باشـد، همچنین با توجه به نوع آموزش متفاوتی که در مقطع بالینی پزشـکی وجود دارد، در این مطالعه، ما به بررسـی سطح رضایتمندی از بخش های درمانی (ماژور و مینور) و میزان احساس تسلط بر مهارت های بالینی و ارتباط بین سـطح رضـایت منـدی دانشـجویـان دوره اینترنی (Internship) از کیفیت آموزش بالینی با احسـاس تسـلط بر مهارت های بالینی در دانشـجویان پزشـکی دانشگاه علوم پزشکی زاهدان پرداختیم.

مواد و روش ها

مطالعه حاضـر، توصـیفی – تحلیلی (مقطعی) اسـت. با تصـویب کمیته اخلاق دانشـگاه علوم پزشـکی زاهدان به شماره IR.ZAUMS.REC.1396.371 مجوز لازم برای اجرای مطالعه اخذ شـد. جامعه مورد مطالعه را دانشـجویان دوره کارورزی رشـته پزشـکی دانشـگاه علوم پزشـکی زاهدان که در پایان دوره اینترنی قرار داشـتند، تشـکیل دادند. براسـاس نمونه گیری در دسـترس، مجوعا ۸۰ نمونه انتخاب شدند. معیار اصلی برای ورود دانشجویان پزشـکی به مطالعه این بود که در دوره کارورزی باشـند و رضایت کامل جهت شرکت در پژوهش داشتند. بخش های آموزشی مینور و ماژور جهت اجرای کار پژوهشی مشخص شدند.

در این مطالعه کلیه اصـول اخلاقی منطبق با راهنمایی عمومی اخلاق در پژوهش هـای علوم پزشـکی دارای آزمودنی انسـانی در جمهوری اسـلامی ایران (۱ الی ۵، ۷، ۱۰، ۱۱، ۱۴، ۲۵، ۳۱) رعایت گردید. جهت جمع آوری اطلاعات علاوه بر اخذ اطلاعات جمعیت شـناختی، از ۲ پرسـشـنامه اسـتفاده شـده اسـت. پرسـشـنامه میزان رضـایتمندی کارورزان بالینی پزشـکی از وضـعیت آموزش بخش های بالینی ماژور و مینور و پرسـشـنامه احسـاس تسلط کارورزان رشته پزشکی بر مهارت های بالینی جهت جمع آوری اطلاعات استفاده شد.

۱-پرسـشـنامه میزان رضـایتمندی کارورزان بالینی پزشـکی از وضعیت آموزش بخش های بالینی ماژور و مینور توسط عنبری و همکاران در سال ۱۳۹۸ سـاخته شـده که روایی صـوری و محتوایی آن از طریق مشـاوره با کارشـناسـان آموزش بالینی تایید گردیده و پایایی آن از طریق بازآزمایی با ضـریب همبسـتگی ۰/۷۸ محاسـبه گردید (۱۴). این پرسـشـنامه در جهت میزان سطح رضایتمندی دانشجویان دوره اینترنی از کیفیت آموزش بـالینی طراحی شـد و مقیاس مورد سنجش آن در سه سطح زیاد، متوسط و کم اسـت. این پرسـشـنامه شـامل گویه های میزان رضـایت از بخش های ماژور (داخلی، اطفال، زنان و جراحی) و مینور (عفونی، اعصـاب، روانپزشـکی، طب اورژانس، بهداشـت، اورولوژی) می باشـد. به ازای جواب زیاد نمره ۲، به ازای جواب متوسط نمره ۱ و به ازای نمره کم هم نمره ۰ تعلق می گیرد. نمره کلی آزمون نیز بـا توجـه بـه گویـه هـای نامبرده ۲۲ و حداقل نمره ۰ اسـت. پایایی ابزار در پژوهش حاضر به شیوه آلفای کرونباخ برابر با ۰/۷۶ به دست آمد.

۲- پرسـشـنامه محقق سـاخته احسـاس تسـلط کارورزان رشته پزشکی بر مهارت های بالینی

پرسشنامه محقق ساخته احساس تسلط (Feeling of dominance) کارورزان رشـته پزشـکی بر مهارت های بالینی براساس اهمیت موضوع احساس تسلط کارورزان و رابطه آن با رضـایت آموزشـی طراحی شـد. پس از طراحی اولیه، جهت تامین روایی محتوایی این پرسـشـنامه به چهار نفر از اسـاتید گروه داخلی، اطفال، روانشـناسـی و پزشـکی اجتماعی داده شـد و تاییدیه آنها اخذ شـده اسـت و نظرات آنها در پرسـشنامه اعمال گردید. پایایی پرسش نامه پس از تکمیل تعدادی از پرسشنامه به صورت پایلوت و با استفاده از آلفای کرونباخ تعیین شد. تعداد گویه های مورد بررسی در این پرسـشـنامه ۱۳ عدد بود که براسـاس آن، به ازای جواب زیاد نمره ۲، به ازای جواب متوسط نمره ۱ و به ازای جواب کم نمره ۰ جهت ارزیابی لحاظ شـد. در نهایت حداکثر نمره ۲۴ و حداقل ۰ بود. در مطالعه حاضـر آلفای کرونباخ نهایی محاسبه شده از پرسشنامه احساس تسلط بر مهارت های بالینی برابر ۰/۷۲ به دست آمد.

تجزیه و تحلیل داده های جمع آوری شـده با اسـتفاده از نرم افزار SPSS-22 در دو سـطح توصـیفی (میانگین، انحراف معیار، فراوانی و درصد) و اسـتنباطی (آزمون دقیق فیشر و آزمون کای دو) انجام شد.

[Downloaded from edcbmj.ir on 2026-11-26]

یافته‌ها

در مطالعه حاضر تعداد ۸۰ دانشجوی رشته پزشکی مقطع کارورزی در دامنه سنی بین ۲۰ الی ۳۰ سال شرکت داشتند. از این تعداد، ۲۴ نفر دانشجوی پسر (۰/۳۰) و ۵۶ نفر دانشجوی دختر (۰/۷۰) بودند.

جهت نشان دادن ارزیابی میزان سطح رضایتمندی دانشجویان از بخش های ماژور داخلی، از فراوانی و درصد فراوانی استفاده شد. جدول ۱ . تعیین سطح رضایت مندی دانشجویان دوره اینترنی از کیفیت آموزش بالینی را در بخش های ماژور (داخلی، جراحی، زنان، اطفال) و مینور (اعصاب، عفونی، ENT (بخش گوش و حلق و بینی)، بهداشت، طب اورژانس، روانپزشکی و اورولوژی) نشان می دهد.

جدول۱. تعیین سطح رضایتمندی بخش های ماژور دانشجویان کارورزی پزشکی

میزان رضایت / بخش		کم	متوسط	زیاد	جمع
داخلی	فراوانی	۲۷	۴۷	۶	۸۰
	درصد	٪ ۳۳ / ۸	٪ ۵۸ / ۸	٪ ۷ /۵	٪ ۱۰۰
جراحی	فراوانی	۳۳	۴۱	۶	۸۰
	درصد	٪ ۴۱ / ۳	٪ ۵۱ / ۳	٪ ۷ / ۵	٪ ۱۰۰
اطفال	فراوانی	۲۲	۳۴	۲۴	۸۰
	درصد	٪ ۲۷ /۵	٪ ۴۲ / ۵	٪ ۳۰	٪ ۱۰۰
زنان	فراوانی	۱۸	۵۰	۱۲	۸۰
	درصد	٪ ۲۲ / ۵	٪ ۶۲ / ۵	٪ ۱۵	٪ ۱۰۰

براساس نتایج به دست آمده از جدول ۱، بیشترین میزان رضایتمندی دانشجویان در بخش های ماژور داخلی مربوط به بخش اطفال با ۳۰ ٪ بوده است. کمترین سطح رضایتمندی مربوط به بخش جراحی با ۴۱/۳ ٪ است. در سطح رضایت مندی متوسط نیز بخش داخلی با ۸/ ۵۸٪ است.

جدول ۲. تعیین سطح رضایتمندی دانشجویان دوره اینترنی از کیفیت آموزش بالینی را در بخش های مینور (اعصاب، عفونی، ENT، بهداشت، طب اورژانس، روانپزشکی و اورولوژی) نشان می دهد.

جدول ۲. تعیین سطح رضایتمندی بخش های مینور دانشجویان کارورزی پزشکی

میزان رضایت / بخش		کم	متوسط	زیاد	جمع
عفونی	فراوانی	۳۹	۲۹	۱۲	۸۰
	درصد	٪ ۴۸ / ۸	٪ ۳۶ / ۳	٪ ۱۵	٪ ۱۰۰
اعصاب	فراوانی	۱۴	۴۵	۲۱	۸۰
	درصد	٪ ۱۷ /۵	٪ ۵۶ / ۳	٪ ۲۶ / ۳	٪ ۱۰۰

[Downloaded from edcbmj.ir on 2026-11-26]

ENT	فراوانی	۱۳	۲۷	۴۰	۸۰
	درصد	٪ ۱۶ / ۳	٪ ۳۳ / ۸	٪ ۵۰	٪ ۱۰۰
بهداشت	فراوانی	۱۳	۳۵	۳۲	۸۰
	درصد	٪ ۱۶ / ۳	٪ ۴۳ / ۸	٪ ۴۰	٪ ۱۰۰
طب اورژانس	فراوانی	۲۶	۲۷	۲۷	۸۰
	درصد	٪ ۳۲ / ۵	٪ ۳۳ / ۸	٪ ۳۳ / ۸	٪ ۱۰۰
روانپزشکی	فراوانی	۱۳	۲۸	۳۹	۸۰
	درصد	٪ ۱۶ /۳	٪ ۳۵	٪ ۴۸ / ۸	٪ ۱۰۰
اورولوژی	فراوانی	۱۵	۳۱	۳۴	۸۰
	درصد	٪ ۱۸ / ۸	٪ ۳۸ / ۸	٪ ۴۲ / ۵	٪ ۱۰۰

براساس نتایج به دست آمده از جدول ۲، بیشترین میزان احساس رضایتمندی از بخش های مینور مربوط به بخش روانپزشکی با میزان ۸/ ۴۸ ٪ است. کمترین میزان احساس رضایتمندی از بخش های مینور مربوط به بخش عفونی با میزان ۸/ ۴۸ ٪ است. در سطح متوسط، میزان رضایتمندی نیز بخش اعصاب با میزان ۳ /۵۶ ٪ است.

همچنین به لحاظ تسلط کارورزان بر مهارت های بالینی، میزان تسلط آنها بر مهارت های بالینی در سه سطح کم، متوسط و زیاد ارزیابی شد. احیای اولیه در سطح کم با فراوانی ۲۴ (۳۰ ٪)، متوسط با فراوانی ۳۵ (۸ / ۴۳ ٪)، زیاد با فراوانی ۲۱ (۳ / ۲۶ ٪)، انتوباسیون در سطح کم با فراوانی ۳۸ (۵/ ۴۷ ٪)، در سطح متوسط با فراوانی ۲۷ (۸ / ۳۳ ٪)، در سطح زیاد با فراوانی ۱۵ (۸/ ۱۸ ٪)، رگ گیری و گرفتن ABG در سطح کم با فراوانی ۳۳ (۳/ ۴۱ ٪)، در سطح متوسط با فراوانی ۳۱ (۸ / ۳۸ ٪)، در سطح زیاد با فراوانی ۱۶ (۲۰ ٪)، لوله بینی – معده در سطح کم با فراوانی ۳ (۱۸ ٪)، در سطح متوسط با فراوانی ۱۸ (۵/ ۲۲ ٪) و در سطح زیاد با فراوانی ۵۹ (۸/ ۷۳ ٪)، تامپون بینی در سطح زیاد با فراوانی ۱۹ (۸ /۲۳ ٪)، در سطح متوسط با فراوانی ۳۴ (۵/ ۴۲ ٪)، در سطح زیاد با فراوانی ۲۷ (۸ / ۳۳ ٪)، سوندژ ادراری در سطح کم با فراوانی ۴ (۵ ٪)، در سطح متوسط با فراوانی ۱۲ (۱۵ ٪) و در سطح زیاد با فراوانی ۶۴ (۸۰ ٪)، تزریقات در سطح کم با فراوانی ۳۴ (۵ /۴۲ ٪)، در سطح متوسط با فراوانی ۲۷ (۸/ ۳۳ ٪) و در سطح زیاد با فراوانی ۱۹ (۸ / ۲۳ ٪)، زایمان طبیعی در سطح کم با فراوانی ۵۱ (۸/ ۶۳ ٪)، در سطح متوسط با فراوانی ۲۳ (۸ /۲۸ ٪) و در سطح زیاد با فراوانی ۶ (۵ /۷ ٪)، بخیه زدن و پانسمان با در سطح کم با فراوانی ۶ (۵ / ۷ ٪)، در سطح متوسط با فراوانی ۱۴ (۵/ ۱۷ ٪) و در سطح زیاد با فراوانی ۶۰ (۷۵ ٪)، تفسیر نوار قلب در سطح کم با فراوانی ۲۴ (۳۰ ٪)، در سطح متوسط با فراوانی ۴۵ (۳ / ۵۶ ٪)، در سطح زیاد با فراوانی ۱۱ (۸/ ۱۳ ٪)، شرح حال و معاینه در سطح کم با فراوانی ۷ (۸/۸ ٪)، در سطح متوسط با فراوانی ۳۶ (۴۵ ٪)، در سطح زیاد با فراوانی ۳۷ (۳ / ۴۶ ٪)، تفسیر عکس CXR در سطح کم با فراوانی ۱۲ (۱۵ ٪)، در سطح متوسط با فراوانی ۵۱ (۸/ ۶۳ ٪) و در سطح زیاد با فراوانی ۱۷ (۳ / ۲۱ ٪) است.

در ارزیابی کلی، میزان تسلط بر مهارت ها در سطح کم با فراوانی ۱۱ (۱۳/۸ ٪)، در سطح متوسط با فراوانی ۴۹ (۳/ ۶۱ ٪) و در سطح زیاد با فراوانی ۲۰ (۲۵ ٪) است. در واقع براساس این نتایج، بیشتر افراد مورد پژوهش میزان تسلط خود بر مهارت ها را متوسط ارزیابی کردند. میزان تسلط کم در مهارت زایمان طبیعی بود. بیشترین میزان تسلط در مهارت لوله بینی – معده بود.

براساس اطلاعات بدست آمده از آزمون کای دو و آزمون دقیق فیشر، هیچ ارتباطی بین میزان رضایتمندی از بخش های مورد مطالعه و میزان تسلط بر مهارت های بالینی دیده نشد ($p \geq ۰/۰۵$). همچنین براساس نتایج به دست

[Downloaded from edcbmj.ir on 2026-11-26]

آمده از آزمون کای دو و آزمون دقیق فیشر، بین تسلط در مهارت های بالینی و سطح رضایتمندی دانشجویان از کیفیت آموزش برحسب جنسیت (پسر/دختر) هیچ ارتباطی مشاهده نشد ($p \geq ۰/۰۵$). و به لحاظ تفکیک بین بخش ها، نیز چنین ارتباطی مشاهده نگردید ($p \geq ۰/۰۵$).

بحث

پژوهش حاضر، پژوهشی است که در یک بررسی جامع با توجه به نظرات کارورزان در دانشکده پزشکی دانشگاه علوم پزشکی زاهدان به بررسی بررسی سطح رضایتمندی از بخش های درمانی (ماژور و مینور) و میزان احساس تسلط بر مهارت های بالینی و ارتباط بین سطح رضایت مندی دانشجویان دوره اینترنی از کیفیت آموزش بالینی با احساس تسلط بر مهارت های بالینی در دانشجویان پزشکی دانشگاه علوم پزشکی زاهدان انجام شد. هدف از این پژوهش، کمک به برنامه ریزان و سیاست گذاران دانشگاه در جهت ارتقای سطح کیفیت آموزش بالینی می باشد.

با توجه به نتایج حاصل از پژوهش حاضر، ۸ / ۳۳ ٪ کارورزان کیفیت آموزش دوران کارورزی را در سطح ضعیف ارزیابی نموده اند؛ در مطالعه انجام شده توسط عزیز، کاضی، جهانگیر و فاطمی (۱۵)، میزان عدم رضایتمندی اینترن ها از آموزش بخش های بالینی و بهداشت عمومی بین ۲/ ۳۸٪ تا ۸۵ ٪ برآورد گردید. از دیدگاه آموزش مهارت های بالینی در مطالعه دیگری که توسط ماسیک (۱۶) انجام شد، دانشجویان از مشکلات موجود در آموزش مهارت های بالینی ابراز نارضایتی نمودند، به طوریکه تنها ۵/۳۲ ٪ از دانشجویان پزشکی سال آخر دوره اقدامات احیا را گذارنده اند. پژوهش انجام شده توسط خلیلی، میرزاده و آزار پیرا (۱۷) نشان داد که تنها ۲۸/ ۴ ٪ از پاسخ دهندگان از آموزش پزشکی رضایت داشتند و اکثریت آنها رضایت ضعیف را گزارش دادند. در مطالعه عنبری و همکاران (۱۴)، در اراک نیز نشان داده شد که میزان رضایتمندی دانشجویان از فرایند آموزش بالینی در دوره کارورزی در دو بخش داخلی و اطفال خصوصا در مدیریت بیماران سرپایی بسیار پایین است و به طوریکه دانشجویان رضایتمندی خود را با میانگین ۲۱ درصد ارزیابی نمودند.

همانطور که مشاهده می شود، یافته حاصل از مطالعه ما و اکثر مطالعات مذکور را می توان به عدم توجه به برنامه ریزی آموزشی، تعامل ضعیف اساتید با دانشجویان نسبت داد که در مطالعه ما و مطالعات دیگر نیز مورد توجه دانشجویان شرکت کننده در مطالعه بوده است. در نظر سنجی صورت گرفته در آمریکا از دانشجویان پزشکی، آنها شرایط مناسب برای رضایت از آموزش پزشکی را به وجود پرسش و پاسخ در بالین بیماران بستری، ارائه تئوری و کاربردی بودن دروس، زمان کافی در راندها و ویزیت بیشتر بیماران جدید را ذکر کردند (۱۸).

در مطالعه حاضر رضایت از ارائه دروس آموزشی و بررسی کیفیت و خدمات آموزشی و تعاملات مختلف در بین بخش های ماژور و مینور، بخش گوش و حلق و بینی با رضایت ۵۰ درصدی به عنوان بهترین بخش ارزیابی شده و همچنین بخش زنان و عفونی با رضایتمندی کم با ۸/ ۴۸ ٪ به عنوان ضعیف ترین بخش از نظر کسب رضایت دانشجویان عنوان شده است. مطالعه زمان زاد، معزی و شیرزاد (۱)، در شهر کرد بیشترین میزان رضایت از دوره اموزشی کارورزی مربوط به بخش گوش و حلق و بینی با ۸/ ۵۴ ٪ و کمترین ان نیز مربوط به بخش های زنان (۳/۶ ٪) و اورولوژی (۶/ ۳ ٪) عنوان شده است که در بخش زنان نیز کمترین میزان رضایتمندی مربوط به درمانگاه های سرپایی و کلاس های تئوری می باشد.

این مطالعه با مطالعه حاضر همخوانی دارد. نگاه کلی به رضایتمندی دانشجویان از آموزش دوران بالینی نشان می دهد رضایت مندی بالا از دورس یک ماه (مینور) به طور کلی بیشتر از دروس چند ماهه (ماژور) است. بخش های مینور با توجه به محدودتر بودن مطلب آموزشی، تعداد اساتید بخش و زمان ارائه آن، از مدیریت بهتری در آموزش برخوردارند و لذا مدیریت زمان برای دانشجویان به خوبی در این بخش ها صورت می گیرد. حال آنکه در بخش های ماژور، اتلاف وقت بسیار زیاد است. به علاوه، وجود برنامه درس تئوری، راند داخل بخش و حضور در کلینیک و لزوم حضور تمام دانشجویان در هر یک از برنامه های فوق در بخش های مینور موجب حاکم شدن نظم بیشتر در این بخش ها شده است که نهایتا منجر به رضایتمندی بیشتر دانشجویان از بخش‌های مینور می شود.

در مطالعه حاضر، بیشترین میزان رضایت در بین گروه های ماژور مربوط به بخش اطفال و زنان بوده که به ترتیب

[Downloaded from edcbmj.ir on 2026-11-26]

۳۰ درصد و ۱۵ درصد و کمترین میزان رضایت مربوط به بخش داخلی و جراحی با ۵/ ۷ درصد بوده است. یکی از دلایلی که میزان رضایت در بخش های اطفال و زنان را بالاتر از جراحی و داخلی نشان می دهد مربوط به تعداد بیماران مراجعه کننده و میزان اورژانسی بودن عملکردهای دانشجویان جهت بهبود حال بیماران بوده است. همواره بیماران جراحی نیازمند یک مراقبت مدام و پیگیری بسیار سریع می باشند و دانشجویان میزان درگیری بیشتری دارند و چون اقدام مداخله ای جراحی وسیعی را انجام نمی دهند، این مساله در میزان رضایت مندی دانشجویان تاثیر گذار است.

در پژوهش حاضر بیشترین میزان رضایت در بین گروه های مینور مربوط به بخش های ENT و روانپزشکی که به ترتیب ۵۰ درصد و ۸/ ۴۸ درصد رضایت و کمترین آن نیز مربوط به بخش عفونی و اعصاب به ترتیب ۱۵ درصد و ۳ / ۲۶ درصد رضایت بوده است. در مطالعه خلیلی، میرزاده و آزار پیرا (۱۷) در تهران میزان رضایت در بخش های عفونی نسبت به سایر بخش ها کم گزارش شده است. در واقع دلیل رضایت بیشتر در بخش های ENT بیماران الکتیو بوده که مداخلات درمانی وسیعی بر روی آنها صورت نمی پذیرد. در بخش های ENT دستیار تخصصی وجود ندارد و کارورزان اکثرا در مواجه با اقدامات درمانی و تشخیصی بیمار هستند. همچنین اغلب بیماران ENT سیر و روند بیماری قابل پیش بینی دارند؛ در حالیکه در بخش های عفونی همواره با معضلاتی همچون ارزیابی مشکل پزشک از بیمار، علائم غیرقابل پیش بینی و فراگیر، آزمایشات گوناگون و گاهی بدون نتیجه، درمان های وسیع به علت بیماری های ناشناخته روبه رو هستیم که می تواند تاثیر به سزایی بر روی رضایتمندی دانشجو از بخش داشته باشد.

در مطالعه، حاضر بیشترین مهارت دانشجویان در سوندژ ادراری (۸۰ درصد)، بخیه زدن و پانسمان (۷۵ درصد)، و تعبیه لوله بینی – معده (۸ / ۷۳ درصد) بود. همچنین کمترین مهارت را دانشجویان در گرفتن زایمان طبیعی (۸/ ۶۳ درصد)، انتوباسیون (۵/ ۴۷ درصد)، و تزریقات (۵/ ۴۲ درصد) داشتند. در توجیه علت پایین بودن مهارت تزریقات کم اهمیت جلوه دادن این مهارت توسط استاد و دانشجو می باشد. مهارت در زایمان طبعی نیز از مهارت های ضعیف در دانشجویان بود و دلیل آن را عدم رضایت خانواده ها در یادگیری این مهارت در پسران دانشجو سبب می شود و بالا بودن مهارت سوندژ ادراری، تعبیه لوله بینی – معده و پانسمان را می توان در به کار گیری اجباری دانشجویان در بخش های مختلف جهت این مهارت های اولیه جستجو کرد.

در پایان مطالعه حاضر نیز نشان داد که بین سطح رضایتمندی دانشجویان دوره اینترنی از کیفیت آموزش بالینی و احساس تسلط بر مهارت های بالینی ارتباط معنی داری مشاهده نمی شود.

نتیجه‌گیری

در این مطالعه ما مشاهده می کنیم که میزان رضایت مندی دانشجویان از بخش های مینور با توجه به دوره یک ماه شان بیشتر از بخش های ماژور می باشد. همچنین در بررسی تک تک بخش های مینور و ماژور ما شاهد رضایت مندی کم دانشجویان نسبت به دروس عفونی و جراحی بودیم. اما بخش ENT بیشترین رضایتمندی را برای دانشجویان به ارمغان داشت. سطوح احساس تسلط کارورزان رشته پزشکی بر مهارت های بالینی در مهارت های بخیه زدن و پانسمان بسیار بالا اما در گرفتن زایمان طبیعی پایین بود. بین سطح رضایتمندی دانشجویان دوره اینترنی از کیفیت آموزش بالینی و احساس تسلط بر مهارت های بالینی ارتباط معنی داری مشاهده نشد.

ملاحظات اخلاقی

پژوهش حاضر برگرفته از پایان نامه دکترای عمومی با کد اخلاقی IR.ZAUMS.REC.1396.371 می باشد و تمامی تلاش ها در جهت رعایت معیارهای اخلاقی بوده است.

تضاد منافع

بین نویسندگان مقاله هیچ گونه تعارض منافعی در این مطالعه وجود نداشت.

سپاسگزاری

نویسندگان این مقاله از تمامی دانشجویان و مراکز درمانی که ما را در این پژوهش یاری نمودند، تشکر می کنیم.

منابع

[Downloaded from edcbmj.ir on 2026-11-26]

1.Zamanzad B, Moezzi M, Shirzad H. Rate of satisfaction and evaluation of medical students (interns and externs) from the quality of clinical education in the Shahre-kord university of medical sciences-2005 . Koomesh. 2007; 9 (1) :13-20.
2. Salari A , Moaddab F , Rouhi Balasi L , Dadgaran I , Nourisaeed A , et al. Medical Interns' Satisfaction of Clinical Education's Quality in Rasht Hospitals, Educ Res Med Sci. 2017 ; 5(2):e79207.

3. Serwah, A.H. & et al. Assessment of the level of satisfaction of final years' medical students with the clinical training at Taif teaching hospitals, KSA. J Contemp Med Edu. 2015; 3(2): 64-71. doi: 10.5455/jcme.20150611063851.

4. Ziaee V, Ahmadinejad Z, Morravedji AR. An Evaluation on Medical Students' Satisfaction with Clinical Education and its Effective Factors. Med Educ Online. 2004 Dec;9(1):4365.

5. Karen F. Phillips, Lizy Mathew, Nadine Aktan,, Bryant Catano (2017). Clinical education and student satisfaction: An integrative literature review, International Journal of Nursing Sciences. International Journal of Nursing Sciences 4 (2017) 205-213.

6. Nejad Farzaneh Mohammad, Asadizaker Marziyeh, Baraz Shahram, Malehi Amal Saki. Investigation of Nursing Student Satisfaction with the First Clinical Education Experience in Universities of Medical Sciences in Iran. J Med Life. 2019 Jan-Mar; 12(1): 75–82. doi: 10.25122/jml-2018-0008.

7. Kebriyai A, Rodbari M, Rakhshaninejad M, Mirlotfi P. [Students evaluate of Zahedan University of medical sciences from quality of educational services] *Journal of Tabib-E-Shargh*. 2005;7(2):139–158.

8. Hosseini Beidokhti M, Moradi N. Assessment of Satisfaction of Rehabilitation Students with Clinical Education Quality in Ahvaz University of Medical Sciences. jmr. 11(4):251-257.

9. Levett-Jones T, McCoy M, Lapkin S, Noble D, Hoffman K, Dempsey J, Arthur C, Roche J.The development and psychometric testing of the Satisfaction with Simulation Experience Scale. Nurse Educ Today. 2011 Oct; 31(7):705-10.

10. Doménech-Betoret, F., Abellán-Roselló, L., and Gómez-Artiga, L. Self-Efficacy, Satisfaction, and Academic Achievement: The Mediator Role of Students' Expectancy-Value Beliefs. Front Psychol. 2017; 8: 1193. doi: 10.3389/fpsyg.2017.01193.

11. Gutiérrez,, M,., Manuel Tomás, J. , Gómez, A., Moll. A. Motivational climate, satisfaction, engagement, and academic success in Angolan and Dominican students. Psicol. Esc. Educ. vol.23 Maringá 2019 Epub Nov 04, 2019. http://dx.doi.org/10.1590/2175-35392019018764.

12. Mirmohammadi S, Mehrparvar A H, Bahaloo M, Davari M H. Satisfaction of Shahid Sadoughi University of Medical Sciences' alumni about the quality of medical education. jmed. 2013; 8 (2).

13. Neufeld, A., Malin, G. Exploring the relationship between medical student basic psychological need satisfaction, resilience, and well-being: a quantitative study. BMC Med Educ 19, 405 (2019).

14. Anbarizhreh Anbari Zohreh, Sirus Ali, Goodarzi Davood, Zamani Hassanieh. Satisfaction of medical students with the process of clinical education in internships and internships in internal medicine and pediatrics at Arak University of Medical Sciences. Journal of Health and Care. 1388; 11 (2): 33-25.

15. Aziz A, Kazi A, Jahangeer A, Fatmi Z. Knowledge and skills in community oriented medical education (COME) self-ratings of medical undergraduates in Karachi. J Pak Med Assoc. 2006 Jul;56(7):313-7. PMID: 16900712.

16. Masic I. Quality assessment of medical education at faculty of medicine of sarajevo university - comparison of assessment between students in bologna process and old system of studying. Acta Inform Med. 2013;21(2):76-82. doi: 10.5455/aim.2013.21.76-82. PMID: 24039331; PMCID: PMC3766545.

17. Jalili M, Mirzazadeh A, Azarpira A. A survey of medical students' perceptions of the quality of their medical education upon graduation. Ann Acad Med Singap. 2008 Dec;37(12):1012-8. PMID: 19159034.

18. Guarino CM, Ko CY, Baker LC, Klein DJ, Quiter ES, Escarce JJ. Impact of instructional practices on student satisfaction with attendings' teaching in the inpatient component of internal medicine clerkships. J Gen Intern Med. 2006 Jan;21(1):7-12. doi: 10.1111/j.1525-1497.2005.0253.x. PMID: 16423117; PMCID: PMC1484625.

[Downloaded from edcbmj.ir on 2026-11-26]